

▶ Otroci z avtizmom

Njegov svet JE DRUGAČEN

Večina staršev se še pred rojstvom sprašuje, kakšen bo njihov otrok. Zanimajo jih njegov bodoči videz, značajske značilnosti, interesi in še marsikaj. Če se jim rodi otrok, pri katerem se pokažejo znaki avtizma, se starši znajdejo pred občutno zahtevnejšimi vprašanji.

Avtizem ni bolezen, marveč sindrom, ki nastopi zaradi specifičnih vzrokov. Pri otroku, ki kaže avtistične znake, so največkrat prizadeta področja komunikacije, vedenja in socializacije. Avtizem je tudi razvojna motnja, kar pomeni, da stanje vpliva na potek skladnega razvoja. Takšni otroci se zaradi napačne predelave informacij, ki jih dobijo prek čutil, v interakciji z okoljem odzivajo neustrezno. Avtistični otroci hitro postanejo razdraženi ali se umaknejo pred motečimi zvoki, vonjavami, dotiki ... zaradi česar se izogone številnim dejavnikom, ki spodbujajo razvoj. Avtizem se lahko pojavi v različno izrazitih oblikah. Na kateri stopnji bo avtizem povzročil značilna vedenja, je odvisno od vsakega posameznika. Nekatere značilnosti avtizma so prisotne vse življenje, druge, na primer razdražljivost in napadi jeze, pa se sčasoma utegnejo preoblikovati ali celo povsem izginiti.

Kaj povzroči avtizem?

Odgovor na to vprašanje je enako nedorečen, kot je motnja sama, saj doslej še niso odkrili eñega samega, natančno določenega vzroka. Strokovnjaki še vedno raziskujejo napake v delovanju možganov, infekcije, genske anomalije, hormonska neravnovesja in neustrezne telesne odzive na okolje. Starši s svojim ravnanjem nikakor ne morejo povzročiti avtizma pri otroku.

Prvi znaki

Nekateri starši kmalu po rojstvu pri otroku opazijo nepričakovane vedenjske vzorce. Dojenček zavrača dojenje, nikoli se ne nasmehne in se obrača stran od staršev. Pogosto doživlja nepretrgane in neutolažljive napade joka ter zavrača umivanje, oblačenje in ljubkovanje. Nekateri avtistični malčki pa so tihi in nikoli ne jokajo, niti tedaj ne, ko so lačni. Pozneje so pasivni in nezainteresirani za okolje. Ne raziskujejo predmetov in svojega telesa ter se ne zanimajo za druge ljudi. Vsak malček z avtističnimi znaki razvije vedenje, ki je značilno samo zanj. Nekateri se nenehno gugajo ali vrtijo, udarjajo z glavo, hodijo po prstih ali pa hočejo ves čas koga držati za roko. Malček lahko

med dvanajstim in osemnajstim mesecem starosti nenadoma preneha čeblijati. Včasih ima njegov edini način sporazumevanja obliko neutemeljenih izbruhov jeze in potiskanja staršev proti predmetu, ki bi ga rad dosegel. Malček se naveže le na določene predmete ali postane občutljiv na nekatere zvoke ali snovi.

Komunikacija

Otroci z avtističnimi znaki uporabljajo zelo različne načine sporazumevanja. Nekateri se zdijo kot gluhi, saj se skorajda ne odzivajo na zvok. Zaradi primanjkljavev na področju besednega in nebesednega sporazumevanja se pojavijo dodatne frustracije, zato se nam včasih dozdeva, da govorijo v tujem, nerazumljivem jeziku. Otrok se lahko oglašča le s posameznimi besedami ali glasovi. Včasih je govor eholaličen; to pomeni, da otrok ponavlja, kar je pravkar slišal, ali pa nepričakovano ponovi kaj, kar je slišal že dolgo tega, na primer besedilo starega televizijskega oglasa. Otroci, pri katerih se govor funkcionalno razvije, imajo težave z nadziranjem jakosti glasu, poleg tega je njihov govor pogosto monoton. Redko se vključujejo v pogovor, saj ne znajo primerno razlagati dogodkov okoli sebe.

Socializacija

Avtizem se od drugih razvojnih motenj razlikuje po težavah na področju socializacije. Avtističen otrok se izogiba družabnim stikom, kar je ena od najbolj motečih značilnosti tega stanja. Otrokova nezmožnost, da bi sodeloval z ljudmi, je lahko nevarna in moteča, svojce pa neredko spravi v zadrego. Otrok se izogiba očesnemu stiku, vede se obsesivno, je avtodestruktiven in pogosto doživlja napade jeze. Navezovanje prijateljskih vezi ga tako rekoč ne zanima, redko posnema odrasle in vrstnike, ne igra se z drugimi in ne izraža čustev. Do družinskih članov je lahko popolnoma ravnodušen ali pa do njih goji enaka čustva kot do neznancev, čeprav jih pozna in potrebuje njihovo ljubezen.

Vedenje

Avtistični otroci imajo neustrezen odnos

do ljudi, predmetov in situacij. Njihovi igri primanjkuje domišljije, igrala uporabljajo neustrezno. Omejijo se na en sam predmet ali celo na del predmeta in vztrajajo pri stereotipnem igranju. Živijo v svojem svetu in se odmaknejo od okolice. Pogosto je tako imenovano ritualno vedenje, ki je povezano z obsesivno potrebo po vztrajanju pri vedno enakih dejavnostih. Že vsaka najmanjša sprememba v dejavnosti, okolju ali dnevnem razporedu lahko povzroči silovite izbruhe. Nekateri otroci se poškodujejo z intenzivnim guganjem, udarjanjem z glavo, grizenjem rok, nenehnim praskanjem ali drgnjenjem. Otroci z avtizmom se na vsakdanje stvari pogosto odzovejo neustrezno, poleg tega so nedovzetni za realno nevarnost. Ne znajo preceniti, kdaj je štedilnik vroč, ali pa hodijo po sredini ceste, ne da bi se zmenili za drveče avtomobile. Pogosto se neprimerno čustveno odzivajo (nekontroliran jok, smeh v neustrezni situaciji).

Sposobnosti

Povsem razumljivo je, da starše zanima, kaj vse se lahko nauči njihov otrok. Nekateri otroci z avtizmom imajo nenavadne sposobnosti za risanje, pisanje, računanje in delo z računalnikom, na drugi strani pa zavračajo navajanje na higieno, pozdravljanje ali sedenje za mizo. Učenje oseb z avtizmom se nadaljuje tudi v odraslem obdobju. Pri otrocih z motečim vedenjem lahko odkrijemo visoke sposobnosti, ko se ta vedenja z leti nekoliko omilijo. Številne raziskave so pokazale, da se osebe z avtizmom lahko naučijo družabnih spretnosti, kar je veliko pomembnejše za osamosvojitvev in sprejetje v skupnost kot dosežki pri intelektualnih testih. Z ustreznim vzgojno-izobraževalnim programom, s specializirano pomočjo in podporo staršev so potenciali takega otroka neomejeni. Nekaj neuspešnih poskusov približevanja otroku še ne pomeni, da lahko vržemo puško v koruzo.

Katarina Kesič ■